

Írsko (írsky Éire)

Základné informácie:

- prímorský štát, patria k nemu Aranské ostrovy, obmýva ho Atlantický oceán, Írske a Keltské more, prezývka ostrova je smaragdový alebo zelený kvôli bujnej vegetácii, kvôli dobrej ekonomike v minulosti nazývané aj keltský tiger
- **hranice:** s Veľkou Britániou
- **štátne zriadenie:** parlamentná republika na čele s prezidentom
- **rozloha:** 70 284 km²
- **počet obyvateľov:** 4,6 mil.
- **hustota zaľudnenia:** 65 obyv./ km²
- **hlavné mesto:** **Dublin (Baile Átha Cliath)** - v aglomerácii 1,2 mil. obyv.
- **iné veľké mestá:** Cork (Corcaigh), Limerick (Luimneach)
- **administratívne členenie:** 26 grófstiev v troch provinciách (Munster, Leister, Connacht)
- **mena:** euro - delí sa na 100 centov
- **úradný jazyk:** írčina (hovorí sa ňou v regiónoch - tzv. gaeltachtoch), angličtina

Prírodné pomery

Povrch: významné je pohorie Wicklow Mountains, najvyšší vrch celej krajiny je Carrauntoohill (1038 m n.m., niekde sa uvádza 1041 m n.m.) v pohorí [Macgillycuddy's Reeks](#)

Najnižším bodom štátu je North Slob v grófstve Wexford, -3 m.

Podnebie: oceánske – mierne vlhké zimy s dažďami a hmlou, letá chladné (priemer v júli 15-17°C, vysoká vlhkosť vzduchu, časté prudké vetry od západu)

najnižšia teplota – Markree Castle v grófstve Sligo: -19,1°C

najvyššia teplota – Kilkenny Castle v grófstve Kilkenny: 33,3°C

Vodstvo: hustá riečna sieť, najdlhšia rieka je Shannon (386 km)

- najväčšie jazero: Loch Cairib

Prírodné zaujímavosti:

Achill – najväčší írsky ostrov, vresoviská, kopce, útesy a pláže

Aranské ostrovy – piesočné pláže, útesy, hradiská, ľudové kroje

Avondale Forest Park – arborétum s mnohými chodníkmi

Burren - krasová plošina s puklinami tzv. grykes, zaujímavé skalné útvary a turloughs (vysychajúce malé jazierka), Poul nabróna Dolmen

Cliffs of Moher – 200 m vysoké a 8 km dlhé obrovské útesy s morskými vtákmi

Connemara – divoký kraj rašelinísk, hôr a členitého pobrežia

Glenveagh National Park – údolie Poisoned Glen, jazero Lough Veagh, najväčšie stádo jeleňov v Írsku, žulový zámok so záhradami

Inishowen – polostrov, panoramatické výhľady, hrady, piesočné pláže, letovisko Greencastle, kríž Carndonagh

Killarneyské jazerá – tri jazerá, trosky hradov a opátstiev, vodopád Torc, priesmyk Gap of Dunloe, Dinis Island

Powerscourt Waterfall – najvyšší írsky vodopád, má 130 m

Saltee Islands – ostrovy s množstvom morských vtákov, pozorovanie tuleňov

Slieve League – najvyššie útesy v Európe (takmer 600 metrov vysoké)

Wicklow Mountains – skalnaté údolia, bujné lesy a rašeliniská, rokľina Devil's Glen

Obyvateľstvo: Íri (95 %), menšina Britov, veľa imigrantov, zakázané sú potraty (povolené iba v prípade ohrozenia života matky), v cudzine žije viac ľudí írskoho pôvodu ako v samotnom Írsku (najmä v USA), prirodzený prírastok jeden z najvyšších v Európe

Náboženstvo: rímskokatolícke (92 %), protestantské (3%)

Ťažba: olovo, zinok, rašelina, meď, sadrovec, striebro, zemný plyn

Lov rýb: významný (tresky, platesy)

Chov: hovädzí dobytok, ovce

niektoré plemená vyšľachtené v Írsku: **kone** – connemarský pony, Draught, Kerry Bog Pony, írsky športový, **hovädzí dobytok** – Dexter, Irish Moiled, Kerry, **ovca** – galway, **koza** – Bilberry, írsky, **psy** – teriér Glen of Imaal, írsky seter, írsky teriér, írsky vodný španiel, vlkodav (wolfhound), Kerry Beagle, Kerry Blue Terrier

Pestovanie: jačmeň, pšenica, ovos, zemiaky, cukrová repa, zelenina

Energia: väčšinou spaľovaním fosílnych palív (ropa, zemný plyn, rašelina, uhlie), čo zaťažuje životné prostredie

Výrobky: čokolády Butler's, sladkosti Oatfield, pивá Guinness, Harp Lager, Murphy's, Beamish a Smithwick, whisky Tullamore Dew, Jameson, Powers, Paddy, Midleton, Redbreast, Connemara, Michael Collins, Tyrconnell, likér Baileys, cider Magners (jablkový mušt), syry Cashel Blue, St Killian, Carrigaline, Durrus, porcelán s keltskými vzormi, ručne maľovaná keramika z Galway, ľanové výrobky Moygashel, koberce Donegal, krištál' Waterford, čipky z Kenmare, aranské svetie, vesty, šály, šatky, donegalský tvíd, tvídové čiapky, klobúky, kravaty, saká, počítače

Iné zaujímavé výrobky – hudobné nástroje – harfy, bodhrány (bubienky s kozou kožou), írsky gajdy, dlaždice, amulety pre šťastie z connemarského mramoru, gobelíny, pletené výrobky, nábytok z jaseňového a bukového dreva, strieborné, zlaté, emailové a keramické šperky s keltskými motívami, claddaghské prstene (je na nich srdce, ruky, koruna)

Obchodné reťazce: Centra (jedlo), Dunnes (jedlo, šaty, domáce potreby), Gala (potraviny), Supervalu (jedlo) + britské a iné reťazce

Lesné hospodárstvo: lesy pokrývajú iba 5 % územia

Živočíchy: líšky, jazvece, ježe, zajace, kuny, na pobreží tulene, morske vtáky, v Írsku nežijú vôbec hady

Doprava: medzinárodné letiská v Dubline a Shannon, významná je námorná doprava – najväčšie prístavy sú Dublin, Cork, Dún Laoghaire (pre trajekty), Galway

Obchod: hlavní obchodní partneri sú Spojené kráľovstvo, USA, Čína, Nemecko a Holandsko

Kuchyňa:

- **full breakfast** – slanina, klobásky, vajcia s prílohami
- **Irish Fry** – raňajky s údeninami a relišom (zeleninová príloha)
- **black pudding** – krvavá jaternica
- **white puding** – biela jaternica bez krvi
- **Irish Stew** – dusené jahňacie alebo baranie mäso so zemiakmi
- **coddle** - klobásky so zemiakmi a plátkami slaniny
- **crubeens** – varené prasacie nožičky
- **boxty** – zemiaková palacinka
- **šunka s kapustou**
- **jahňacie kotlety s mäťovou omáčkou alebo rôsolom**
- **polievka zo slávok**
- **čerstvé ustrice**
- **sušené morské riasy**
- **pečivo** – pšeničný chlieb, Soda Bread (sódový), Wheaten Bread (pšeničný)
- **colcannon** – rozpučené zemiaky s kapustou
- **zemiakový a jablkový koláč**
- **Porter Cake** – zákusok zo sušeného ovocia s pivom
- **hubová polievka**
- **údený a čerstvý losos** (najmä galwayský losos)
- **Dublin coddle** – nakrájané klobásky, šunka, slanina varené so zemiakmi a cibuľou
- **jahody so šľahačkou** (s medom)
- **čajové pečivo** – piškótové a ovocné koláče, scones (okružle koláčiky s hroznami)
- **írska marmeláda**
- **Barmbrack** – kváskový chlebiček so sušeným ovocím

Nápoje:

írska káva – káva s whisky a vrstvou smotany

pivo Guinness

červená limonáda

Historické pamiatky a kuriozity (výber):

Adare – najkrajšia dedina v Írsku, hrad, kostoly, kláštory

Ardara – tkáčske centrum, množstvo obchodov (tvíd, svetre)

Ardfert – komplex svätýň, ruiny kostolov

Ardmore – katedrála sv. Declana, zachovaná 30 m vysoká valcová veža

Aughnanure – hrad

Bantry House – veľké šľachtické sídlo so záhradami

Belveder House – romantická palladiánska vila, Múr žiarlivosti

Blackrock – hrad na brehu rieky Lee

Blarney Castle – zrúcaniny hradu, bozkávanie kameňa Blarney Stone

Blennerville – najväčší veterný mlyn, jazda parným vlakom

Boyle – krásna gregoriánska a stredoveká architektúra (napr. Boyle Abbey, King House)

Bray – rekreačné letovisko s herňami a plážami

Browne's Hill Dolmen – asi 100 tonový kameň, zrejme mohyla

Bunratty – najnavštevovanejší hrad, Folk Park - skanzen

Cahir – hrad, írske krčmy, Swiss Cottage

Carlington – pekná rybárska osada so stredovekými uličkami a domčekmi, hrad

Carrowkeel – zaujímavý chodbový hrob pri jazere Arrow

Cashel – hrad Rock of Cashel s valcovou vežou, kláštor

Castletown House – honosný dom v palladiánskom štýle

Clonfert – románska katedrála

Clonmacnoise – pôsobivé zrúcaniny kláštora – kamenné kostoly, katedrála, valcové veže, kamenné kríže

Cobh – neogotická katedrála, radové viktoriánske domy na nábreží

Cork – úzke uličky, vodné cesty, georgiánska architektúra, kostol St. Ann's Shandon, Parliament Bridge, Paul Street, Elizabeth Fort

Craggaunowen – praveká lokalita, múzeum

Dalkey – dedinka s úzkymi uličkami a pôvabnými vilami, dva hrady

Donegal – zrúcanina hradu, trhovisko Diamond, opátstvo, remeselnícke dielne (Craft Village)

Drogheda – barbakan z 13. storočia, dva kostoly, normanský hrad

Drombeg – kamenný kruh so 17 kameňmi

Drumlane – stredoveký kostol a valcová veža

Dublin – hrad, katedrála sv. Patrika, O'Connell Street, Trinity College (napr. stará knižnica, Evanjeljár z Kellsu), národné múzeum a galéria, Christ Church Cathedral, park St. Stephen's Green, georgiánske námestie Merrion Square, štvrť umelcov, uličiek a obchodíkov Temple Bar, dom Tailor's Hall, radnica, most Ha'penny Bridge, Phoenix Park

Dunmore East – tradičné domy so slamenými strechami

Dysert O'Dea – hrad, ruiny kláštora

Emo Court – neoklasicistické panské sídlo

Ennis – krivé uličky, zaujímavé priečelia obchodov, slávnosti ľudovej hudby, ruiny kláštora

Enniscorthy – normanský hrad, neogotická katedrála, historické krčmy

Fore Abbey – ruiny opátstva

Gallarus – starokresťanská kamenná modlitebňa

Galway – univerzitné mesto, námestie Eyre Square, latinská štvrť, staré hrádze, španielsky oblúk, typické plachetnice „hookers“

Garinish Island – ostrovček s exotickou záhradou

Glencolumbkille – kamenné kruhové mohyly, skanzen

Glendalough – starobylý kláštor, valcová veža, kríž sv. Kevina

Glin - zámok

Grianán of Ailigh – kamenná kruhová stavba z 5. storočia

Inistioge – malebná dedina s peknými domami a starobylým oblúkovým mostom

Irish National Heritage Park – skanzen (praveká minulosť, vikingský dok a mlyn)

Jerpoint Abbey - opátstvo

Johnstown Castle – honosný neogotický zámok, poľnohospodárske múzeum

Kildare – veľká katedrála, kraj dostihov

Kilfenora – ruiny katedrály, vysoké kríže

Kilkenny – pôvabné mesto, Rothe House, priechody – tzv. slips, tudorovský chudobinec, radnica, High Street, stredoveký hostinec Kyteler's Inn, normanská pevnosť

Killarney – žartujúci drožkári s poníkmi, obchody a reštaurácie

Kilmacduagh – kláštorň komplex, naklonená valcová veža

Kinsale – jedno z najkrajších írskych mestečiek, trhovisko, pevnosť Charles Fort, hlavná ulica s reštauráciami

Knappogue – hrad

Knock – pútnické miesto

Kylemore – opátstvo v hrade, viktoriánska záhrada

Letterkenny – neogotická katedrála so 65 m vysokou vežou

Limerick – King John's Castle, Thomond Bridge, katedrála (najvyššia veža v Írsku: 85 m), štvrť Irishtown

Lismore – hrad a katedrála

Malahide – mohutný hrad

Monaghan – tri námestia, Market House, Rossmore Memorial

Monasterboice – veľký kláštorň komplex, valcová veža, Muiredachov kríž

Mount Usher Gardens – záhrady s exotickými rastlinami

Newgrange – jedna z najvýznamnejších chodbových hrobiek v Európe

New Ross – jedno z najstarších miest, radnica Tholsel, kostol St. Mary's

Ormond Castle – najkrajšie tudorovské panstvo v Írsku

Parke's Castle – hrad pri jazere Lough Gill

Portumna – starobylé mesto, hrad, lesný park

Powerscourt – honosné palladiánske sídlo, zaujímavé záhrady

Rock of Dunamase – skala so zrúcaninami hradu

Roscommon – hrad, dominikánsky kláštor

Roscrea – hrad, kláštor, pilier Rosscrea Pillar

Rosslare – 9 km pláž, krčmy, rekreačné stredisko

Russborough House – palladiánsky palác, Beitova zbierka umenia

Shannonbridge Bog Railway – cesta vláčikom cez rašeliniská

Skellig Michael – starokresťanský kláštor na ostrove

Slane – zámok s nádhernými záhradami
Sligo – prístav, opátstvo, umelecká galéria, Yeatsov pamätník
Sneem – mestečko s farebnými domami
Tara – chodbová hrobka
Thoor Ballylee – obytná veža, Coole Park (buk s iniciálkami slávnych ľudí- Shaw, Yeats...)
Tintern – rozvaliny opátstva
Trim – trhové mestečko, preteky Nun Run (beh mníšok), veľký hrad, katedrála, záhrady Butterstream
Tully – národný žrebčín, japonská záhrada
Turoe – keltský žulový balvan s ornamentami
Waterford – najstaršie írske mesto, strážna veža, katedrály, Reginaldova veža, výroba krištáľu
Youghal – starobylé opevnené mesto a prístav, hodinová veža, Red House, zámok Tyntle., gotický kostol

malý výber osobností:

Samuel Beckett – spisovateľ a básnik (Čakanie na Godota), nositeľ Nobelovej ceny
Mary Blacková - pesničkárka
George Boole - matematik a logik
Robert Boyle – fyzik, chemik, prírodovedec, vynálezca
Louis le Brocquy - maliar
Pierce Brosnan - herec
John B. Cosgrave – matematik, špecialista v teórii čísel
Johannes Scotus Eriugena – filozof a teológ
Colin Farrell - herec
William Rowan Hamilton – fyzik, astronóm a matematik
Seamus Heaney – básnik a prekladateľ, nositeľ Nobelovej ceny
James Joyce – spisovateľ (novela Ulysses)
Joseph Larmor – fyzik a matematik
John McCormack – slávny tenorista
Colm Meaney - herec
Cillian Murphy - herec
Turlough O'Carolan – slávny slepý harfista
Peter O'Toole – herec
Mary Robinsonová – prvá prezidentka
Ernest Henry Shackleton – polárny bádateľ, vystúpil na antarktickú sopku Mt. Erebus
George Bernard Shaw – spisovateľ (Pygmalion), nositeľ Nobelov ceny
Jonathan Swift – spisovateľ (Gulliverove cesty)
John Tyndall – fyzik, objasnil, prečo je obloha modrá (Tyndallov efekt)
Ernest Walton – fyzik, nositeľ Nobelovej ceny
Oscar Wilde – básnik a spisovateľ
William Butler Yeats – básnik, nositeľ Nobelovej ceny

niektorí významní športovci:

Michael carruth – boxer, **Ron Delany** – bývalý atlét, **David Gillick** – atlét, **Robbie Keane** – futbalista, **Aiden McGeady** – futbalista, **Lennie Lee McMillian** – basketbalista, **Derval O'Rourkeová** – atlétka, **Michelle Smithová** – plavkyňa, **Louk Sorensen** – tenista, **Charlie Swan** – bývalý džokej, **Bob Tisdall** – bývalý atlét, **Philip Walton** - golfista

športy: gaelský futbal, handball, hurling, futbal, rugby, konské a psie dostihy, golf, camogie (pozemný hokej žien)

hudobné skupiny a interpreti: Enya, Bob Geldof, Sinéad O'Connor, The Corrs, The Cranberries, Thin Lizzy, U2, Westlife

sviatky a festivaly:

Ballinasloe Fair – predajná výstava koní

Bloomsday – 16. jún – prednášky a diskusie o diele Jamesa Joycea – Ulysses (Odysseus)

Deň sv. Patrika – 17. marec – sprievody a púte

Deň sv. Štefana – 26. 12. – katolícki chlapci sa obyčajne prezlečú za kominárov, spievajú piesne a vyberajú peniaze na charitu, tiež tzv. Wren Day (Wrenboys) – sprievod chlapcov oblečených v maskách zo slamy predstierajúcich lov na orieška

Galway Oyster Festival – ochutnávka ustríc

Mary from Dungloe – tanec, hudba a voľba Mary – kráľovnej krásy

Nun Run – beh mníšok

Puck Fair – korunovanie divej kozy, tradičný festival

iné zaujímavosti:

Banshee – víla veštiaca smrť

bodhrán – bubienok potiahnutý kozou kožou

clan – írsky rodový dom

fenianizmus – írske hnutie za nezávislosť

gaeltacht – územie, kde sa ešte stále hovorí gaelsky

giga – tanec

chrotta – starodávny hudobný nástroj

chuligán – darebák – podľa írskej zločineckej rodiny Hooliganovcov

leprechaun – zelený írsky škriatok

melodeon – druh harmoniky

Riverdance – show so stepovaním

sept – kmeňová obec v Írsku

slane – tradičný nástroj na dobývanie rašeliny